

Återupppräta samhällskontraktet: En ny arbetslinje för 20-talet

---

Ulf Kristerssons anförande vid
Handelshögskolan den 30 september 2019.

Den nya
svenska
modellen

Det talade ordet gäller

Det är roligt att vara tillbaka här på Handels, snart är det en tradition. Och tack för inbjudan från Handelshögern, och från Moderata Studenter.

Förra årets tal fokuserade på miljö- och klimatpolitik, där utvecklingen nu går ohyggligt snabbt. Häromdagen presenterade jag vår politiska strategi för en bred elektrifiering av Sverige – framför allt av industrier och transporter. Och varför en bra energipolitik lägger grunden för en bra klimatpolitik.

Idag tänkte jag ta ett bredare grepp om det ekonomiska läget och den ekonomiska politiken. Allt hänger ju ihop, men jag tror det är hög tid att på allvar prata ekonomi igen.

Jag hade egentligen tänkt fördjupa mig i ekonomin redan i mitt sommartal för någon månad sedan. Men det gick inte.

För det var samma vecka som två unga kvinnor brutalt sköts ihjäl. Karolin Hakim mördades i centrala Malmö. Avrättad på öppen gata. I famnen höll hon sitt nyfödda barn. Helt ofattbart. Och två dagar senare sköts en 18-årig tjej till döds i en lägenhet i Vällingby.

Då går det helt enkelt inte att prata om aldrig så viktiga ekonomiska problem.

För det är nu Sveriges allra mest akuta uppgift att stoppa det växande, grova och hänsynslösa våldet. Kriminaliteten hotar inte längre bara enskilda människors liv, utan hela samhällskontraktet.

Ni vet, den där underförstådda överenskommelsen mellan medborgare och staten, som har mejslats fram under decennier, ja nästan sekler. Som bygger på att alla både ger och får. Att man tar fullt ansvar för sig själv, jobbar och bidrar med skatter även till det gemensamma.

Att man i gengäld får bra utbildning, god vård när man sjuk eller gammal, och stöd

när livet blev svårare än man hade hoppats.

Att man kan känna sig säker hemma och ute på stan. Och att man kan lita på att staten gör bra, det som bara staten kan göra.

Men nu står inte staten för sin del av kontraktet. Staten har inte ens våldsmonopol. Och staten kan inte skydda oss från privat rättsskipning. Även när jag var student var det här problem som man ofta pratade om – i Latinamerika.

I mitt sommartal hemma i Strängnäs la jag därför fram vår lista med tio skarpa förslag för att återta kontrollen från de kriminella gängerna. Förslag som kan bryta mönster och vända utvecklingen. Inspirerade av framgångar i t ex Danmark och New York. Förslag som går från ord till handling, här och nu:

- Som dubbla straff för gängkriminell brottslighet, så att de med störst våldskapital blir inlåsta dubbelt så länge. Och inte kan begå nya brott eller rekrytera nya gängmedlemmar.
- Som den helt nya brottspåföljden "vistelseförbud", så att dömda gängkriminella efter avtjänat straff inte tillåts komma tillbaka till sina gamla kvarter, gamla nätverk och plåga sina gamla offer.
- Som slopad straffrabatt för unga brottslingar, och slopad mängdrabatt för de som begår många brott.

Allt det här sa Socialdemokraterna – eller i vart fall regeringen – nej till. För de kan eller vill inte göra det som krävs.

Men vi ger inte upp. Vi kommer göra allt vi kan för att mobilisera de resurser, de beslut och de prioriteringar som krävs. Och ytterst är det faktiskt riksdagen som

Det talade ordet gäller

bestämmer, inte regeringen. Sverige borde inte prata om de kriminella gängen. Sverige borde krossa dem.

***

Men idag tänker jag tala om svensk ekonomi. Och därmed – förstås – om internationell ekonomi.

Jag är ju själv ekonom. Inte nationalekonom som alla tycks tro, utan företagsekonom.

Och jag får väl säga som jag sa till de socialdemokratiska studenterna här på skolan när de bjöd in mig: Det är roligt för en enkel Uppsalaekonom att få föreläsa för de lite finare ekonomerna här på Handelshögskolan...

Men ni som kan Uppsala, ni vet ju att där gäller regeln, att tänka fritt är stort, men att tänka rätt är större.

Alla framgångsrika länder behöver en genomtänkt ekonomisk politik.

För utan bra företagsklimat, finns det inte tillräckligt många företag. Det handlar som ni vet mindre om att kunna räkna, och mer om att förstå samband.

Som att utan många företag, finns det inte tillräckligt med jobb.

Och utan många som jobbar, finns det för få som betalar för skolan och vården, polisen och försvaret.

En trivalt enkel logik: Men incitament spelar roll. Andå och kultur spelar också roll, kunskap och tradition spelar roll. Ändå tycks så många politiker missa det, och bara fördela resurser som ännu inte finns.

Ett av de riktigt stora misstag som politiska ledare kan begå, är att sluta tänka på ekonomi när ekonomin går bra. För tänker man inte på ekonomi i goda tider, så får

man inte tänka på någonting annat i dåliga tider.

Och gör man inte frivilligt svåra reformer i goda tider, kommer man ofrivilligt tvingas till smärtsamma reformer i tuffare tider. För en enda sak är säker: förr eller senare blir det tuffa tider.

Jag är gammal nog att ha varit med under 90-talskrisen. Det var på den tiden när räntan inte var minus 0.5 procent, utan plus 500 procent. Om ni tänkte alls då – så tänkte ni nog på annat.

Människor tvingades gå från hus och hem. 70- och 80-talen kom ifatt landet som alltid hade blivit rikare. Tron att allt högre skatter och allt högre bidrag kunde lösa alla problem, gick rakt in i väggen.

Men vi tog oss samman. Vi genomförde ett ekonomisk-politiskt paradigmskifte. Politiskt helt omöjliga reformer blev plötsligt helt nödvändiga reformer. Och i en bisats passade vi på att dessutom gå med i EU. Inte snyggt, men bra. De här stora 90-talsreformerna lever Sverige fortfarande på.

Nu ser vi nya moln på himlen.

Ingen har missat att kronan är rekordsvag. Lägsta nivån mot dollarn på 17 år. I princip lägsta mot euron på tio år.

Ingen annan valuta inom hela OECD har tappat lika mycket sedan finanskrisen. Utom den turkiska liran under Erdoğan's allt mer auktoritära styre. Inte ett sällskap som Sverige borde dela.

Det finns flera skäl till den svaga kronan. Och den låga räntan är bara ett.

Sanningen är att Sverige har slösat bort den starkaste högkonjunkturen sedan 1980-talet.

Inför valet 2014 lovade Stefan Löfven att satsa på näringslivet. En industrikansler och flera innovationskatapulter skulle göra

Det talade ordet gäller

en affärsplan för Sverige, och ge oss Europas lägsta arbetslöshet. Om ni minns. Det var ett tag sedan vi hörde Stefan Löfven lägga ut texten om just det projektet.

För andelen långtidsarbetslösa är högre nu än den var när han blev statsminister för fem år sedan. Och den samlade arbetslösheten växer.

Sverige har gått från plats tolv till plats 22 . Målet är övergivet, liksom många av de arbetslösa.

Lokalt och kommunalt ringer de ekonomiska varningsklockorna för fullt. Landets kommunalråd hör dem allra tydligast. Det handlar om demografi förstås, men minst lika mycket om alla integrationsproblem som nu märks inom vård, skola och bidragsberoende. Som kostar enorma summor. Mer än vad tredje kommun räknar med underskott – i en högkonjunktur.

Och så är Sverige som ni vet ett land som påverkas av världen, mycket mer än vi själva påverkar världen.

Europas tillväxtmotor i den tyska industrin bromsar in och Tyskland riskerar recession.

Faran med en hård Brexit hänger över Europa och framför allt över London. Konsekvenserna är omöjliga att förutspå, men skulle påverka hela Kontinentaleuropa. Nederländerna räknar med att bara de skulle tappa mer än en procent av BNP – över 100 miljarder kronor – på tio år.

Samtidigt pågår handelskriget mellan USA och Kina. Och så ökar pessimismen med den geopolitiska utvecklingen i Ryssland, Mellanöstern och i sydkinesiska sjön, även ekonomiskt.

Håll framför allt koll på Kina. Inte bara för att det är tech-industrin på den kinesiska

östkusten som kan mäta sig med bolagen på den amerikanska västkusten.

Inte heller för att en nedgång till 6 procents tillväxt skulle bli en katastrof. Utan för att hela västvärlden håller på att tröttna på den statskapitalistiska diktaturen. En nyktrare syn på Kina kan få stora ekonomiska konsekvenser.

Men istället för att titta upp, se ut över Sverige och världen, och ställa sig frågan "Vad borde nu Sverige verkligen ta tag i allra först?", så tittar den svenska regeringen stint ner i ett avtal och bläddrar bland sina 73 punkter. De sysslar med logistik, inte med politik.

Och därför väljer Socialdemokraterna och stödpartierna friår, byggsubventioner och familjevecka framför pengar till polisen och domstolarna, resurser till kommunerna och lägre skatt på låga inkomster.

Man kan skämta om att skattesystemet görs om till ett postkodlotteri: bor du på rätt ställe får du lägre skatt. Men det är dålig skattepolitik. Och närmast omoraliskt att skatten sänks för en välbetald elektriker i en del av landet, medan undersköterskan med ett annat postnummer blir utan.

Det ökar polariseringen i Sverige. Och det ger inga nya jobb. Tvärtom föreslår den här regeringen aktivt reformer för att färre ska jobba.

***

Men allt är inte nattsvart. Tvärtom. Det finns oant stora möjligheter.

Och ska vi ta vara på dem så måste man våga prioritera. Säg nej till onödiga eller rent av dåliga utgifter. Och stå upp för, och säga ja till reformer fast de kan vara svåra.

För läget är allvarligt. Här lite torr statistik:

Efter åtta år i Sverige saknar fortfarande varannan invandrare arbete. Det tar i snitt

Det talade ordet gäller

18 år för den som har invandrat utan gymnasieutbildning, att få något slags jobb.

Kvinnor är extra utsatta. Arbetslösheten är sex gånger så hög bland invandrade kvinnor, som bland infödda svenskar. Var tredje kvinna från afrikanska och asiatiska länder är arbetslös i Sverige. Bara hälften jobbar. Nu alltså, efter flera års högkonjunktur.

Det här handlar om normaliserad selektiv massarbetslöshet. Och skulle nästa lågkonjunktur påverka Sverige så som den förra, så kommer hälften av alla kvinnor från afrikanska länder vara arbetslösa i Sverige.

Det här är dåligt på alla vis: socialt, ekonomiskt och mänskligt. Men Sverige tar inte ens några steg mot en lösning.

Vi vet att de som invandrar har offrat mycket för att ta sig hit. De flesta har både viljan och förmågan att jobba. Föräldrar som bär på förhoppningar för sina barn. Barn i förorten med drömmar om framtiden. Och i grunden med samma kraft att förverkliga dem, som alla andra barn.

Men då krävs det politik som bryter utvecklingen. Vi måste återupprätta arbetslinjen – för andra gången i modern svensk historia.

Förra gången var det svenskar mitt i livet som levde år efter år på bidrag. För att friser arbetslösheten hade Socialdemokraterna förtidspensionerat en halv miljon människor i mitten av 2000-talets första decennium. Jag jobbade själv i regeringen med reformerna som bytte kurs.

Den här gången är utanförskapet radikalt annorlunda. Men målet måste vara detsamma: Alla som kan jobba och försörja sig själva, ska också göra det. Ansvara för sig själva och bidra till andra.

Det är ju det som är den svenska modellen.

De problem vi ser nu är en västanfläkt mot vad som väntar om ingenting görs. Biter sig arbetslösheten fast i högkonjunktur, blir den livslång i lågkonjunktur.

Det kommer underminera vårt ekonomiska välstånd. Det kan man mäta. Men också underminera vår unika sociala sammanhållning. Det kommer vi känna.

Sverige ska ha ett bra skyddsnät. Men den som kan jobba, ska inte leva på bidrag. Det är absurt att det råder arbetskraftsbrist i Sverige på allt från lokalvårdare till bärplockare – när det samtidigt råder massarbetslöshet bland arbetsföra, men lågt utbildade invandrare. Systemfelet är uppenbart.

Därför kommer vi i vår budget föreslå en samlad strategi i fem delar, för att bryta vår tids bidragsberoende.

1) För det första skärpta krav på försörjningsstödet, socialbidragen. Alla kommuner ska ställa krav på motprestation för bidrag, i princip på heltid. Bidrag plus svartjobb ska bli en omöjlig kombination. Och den som är arbetsför borde vara skyldig att stå till arbetsmarknadens förfogande – över hela landet.

2) För det andra måste Sverige införa ett bidragstak. Socialbidragen och etableringsersättningen är inte alls så höga som en del tror, som aldrig själva har försökt leva på dem. Däremot kan kombinationen av alla olika svenska bidrag och ersättningar bli orimligt hög. Betydligt högre än lönen från ett rimligt arbete.

Bidrag borde därför inte kunna staplas på varandra, så det inte lönar sig att börja jobba. En enkel tumregel skulle lösa ett svårt problem: Den sammanlagda summan av olika bidrag ska inte kunna bli högre än 75 procent av lönen från ett arbete.

Det talade ordet gäller

3) För det tredje: Sverige tillämpar sedan länge "bosättningsbaserade välfärdsförmåner". Det betyder att den som bor i vårt land har tillgång till alla bidrag och förmåner från första dagen. Det är inte längre rimligt. Den som är ny här borde istället successivt kvalificera sig in till den svenska välfärden genom arbete, permanent uppehåll och medborgarskap.

4) För det fjärde måste bidragsfusket stoppas. Bidragsfusk och skattefusk är två sidor av samma mynt. Man gör inte rätt för sig. Vi vill inrätta en bidragsbrottsenhet på Försäkringskassan, och flytta ansvaret för att åtala bidragsbrott till ekobrottsmyndigheten. Samtidigt införa en gemensam statlig utbetalningsfunktion för alla slags bidrag.

Extra kraft måste läggas på den grova organiserade och bolagiserade bidragsbrottsligheten. Den som omsätter de största beloppen och missbrukar den generösaste valfriheten. Den senaste skattningen var fusk på nära nio miljarder kronor, varje år.

5) Och för det femte måste incitamenten att ta steget från bidrag till arbete stärkas. Regeringen tar nu bort värnskatten. Det är ironiskt, men bra. Marginalskatterna måste ner. Men även de med lägst inkomster måste få behålla mer när de börjar jobba.

Vi föreslår en förstärkning av jobbskatteavdraget, speciellt utformat för precis dem. Alla som tjänar över 13.000 kronor per månad kommer få 3.200 kronor mer i plånboken varje år. Tillsammans med förra höstens budget innebär det 400 till 500 kronor mer i månaden för alla svenska löntagare.

Det här är fem steg i en samlad strategi för att bryta vår tids bidragsberoende.

Men också för att göra klassresor möjliga i Sverige. Igen. De barn som aldrig ser sina föräldrar gå till jobbet, löper större risk att

själva leva på bidrag. Vi vill ha social rörlighet i Sverige, inte social ärftlighet.

***

Att stå upp för arbetslinjen är nödvändig men inte tillräckligt.

Sverige behöver också fler företag och företagare. Företagsamhet och konkurrenskraft lägger grunden för fler jobb i Sverige.

Vi har en stolt historia. Svenska företag och innovationer har erövat världen i 150 år. Vi gjorde det med tekniskt avancerade produkter. Vi har gjort det med innovativa tjänster. Med digitaliseringen öppnas nya dörrar igen.

Det pågår t ex en miljardsatsning av Microsoft i Staffanstorp. Och att Spotify, Klarna och Mojang har stannat i Sverige beror säkert på många saker. Att de leds av svenskar är ju ett skäl. Men ska Sverige vara ett bra land att leva och investera i, så krävs en samlad politik för entreprenörskap.

För jag tror att vi lever på gamla meriter. Är mer stolta över vad vi har gjort, än vad vi gör nu.

26 av världens största globala företag har sina huvudkontor i Sverige. I Lund, i Göteborg och här i Stockholm. Ni kan namnet på allihop. Det är fantastiskt. Men 23 av de här bolagen grundades mellan 1853 och 1953. Det säger något.

"Intel inside" står det på min jobbdator i riksdagen. Och Intel är nu ett gammalt amerikanskt företag, grundat 1969. Det säger också något.

Sverige behöver breda reformer för mer företagsamhet, inte geografiskt betingade halvhjärtade lösningar. Inte "avdrag för sommarjobb". Och bara begreppen "stödområde A och B" sänker min energinivå.

Det talade ordet gäller

Det som krävs är istället basalt: Ett samhälle som fungerar. Att företag och företagare kan lita på samhällskontraktet. Där man inte blir rånad på dagskassan. Eller utpressad. Där stan är säker.

Svensk Handel rapporterar att en av fem handlare överväger att lägga ner eller flytta på grund av kriminalitet. En av sex mataffärer berättar att anställda har misshandlats i tjänsten.

Det går bara inte. Det är därför vi i vår budget satsar fyra gånger mer på polisen, på statliga ordningsvakter och på hela rättsväsendet, än vad regeringen gör. Inga offentliga investeringsstöd i världen kan kompensera om inte staten klarar av sina mest grundläggande uppgifter.

Men det räcker förstås inte. Sverige måste bli ett land där det alltid lönar sig att utbilda sig och jobba hårt. Där man får valuta för skattepengarna, men också själv får behålla mer än staten.

"Hälften kvar!" är ett krav som en gång var extremt. Som därefter blev självklart, men som nu måste krävas igen. Och därför gör vi det. Förra veckan presenterade Elisabeth Svantesson det första steget på vägen. Sverige måste också titta på England för bättre optionsprogram, en mer konkurrenskraftig expertskatt och bättre förutsättningar att placera fonder och kapital i Sverige.

Det svenska näringslivet är ryggraden i välståndet. Och politiken och näringslivet har olika roller. Men vi borde spela i samma lag.

När jag var barn var "staten och kapitalet" ett uttryck som antydde ljusskygga uppgörelser i rökiga rum. Korporativism. När jag pluggade i Uppsala var Staten och kapitalet en bra cover med Ebba Grön. Nu borde vi se till att staten och kapitalet börjar betyda att vi jobbar tillsammans för Sveriges bästa.

För den plätt på jorden som just vi har ansvar för. Där vi och våra familjer och företagens anställdas familjer lever och verkar. Med respekt för olika roller. Öppet och transparent. Och med målet att Sverige – även i den digitala ekonomin – ska bli det lilla framgångsrika landet med de stora framgångsrika företagen.

***

Vi moderater är framtidsoptimister. Inte bara för att det är roligare, utan för att det är nödvändigt. Och för att det ligger i vårt DNA sedan Gösta Bohmans och Carl Bildts dagar.

Problem är till för att lösas. Misstag till för att rättas till. Felaktiga beslut till för att dra lärdom av. Och för att vi tror att företagsamma människor finns på så många fler ställen, än bara i företag.

Sverige har stora problem, men vi har löst stora problem förut. Vi har samlat ihop oss förut.

Jag tror mycket på samling. Det är ingen slump att jag leder Moderata Samlingspartiet. Men det måste vara samling till handling.

Efter nästa val – senast – vill jag samla det konstruktiva, pragmatiska och prestigelösa Sverige till förändring. Inget hokus-pokus. Men se problemen och säga som det är. Och sedan göra det vi har sagt:

Ta tillbaka kontrollen från de kriminella gängerna. Lösa integrationsproblemen. Göra nya klassresor möjliga. Skippa det politiska spelet. Gå från politiska låsningar till praktiska lösningar.

Då kan Sverige bli ett riktigt framgångsrikt land. Allt är faktiskt möjligt, men ingenting är självklart. Vi äger vårt eget öde.

Tack!